

PRINCÍPY NÁZVOSLOVIA ANORGANICKÝCH LÁTOK

- Kde je to vhodné, používa sa funkčný vzorec namiesto stechiometrického vzorca.
- Skratky: lat. – latinský kmeň názvu prvku, slov. – slovenský kmeň názvu prvku.
- Názov je slovným zoskupením {solvát} {číslovka} {predpona-} {kmeň} {-prípona}, pričom po solváte nasleduje podstatné meno a potom prídavné meno.
- Dohodnuté poradie atómov nekovových prvkov je: Xe, Kr, B, C, Si, Ge, Sb, As, P, N, **H**, Te, Se, S, O, At, I, Br, Cl, F.

1. Číslovky

a) číselné predpony pre základné číslovky:

1/2 – hemi, 1 – mono, 2 – di, 3 – tri, 4 – tetra, 5 – penta, 6 – hexa, 7 – hepta, 8 – okta, 9 – nona, 10 – deka, 11 – undeka, 12 – dodeka, 13 – trideka (atď), 20 – ikosa

b) číselné predpony pre násobné číslovky: 2× – bis, 3× – tris, 4× – tetrakis (atď)

2. Oxidačné čísla

1. Atóm prvku v nezlúčenom stave alebo v jednoduchých látkach má oxidačné číslo rovné nule (napr. Na⁰, N₂⁰, P₄⁰, C⁰).
2. Atóm vodíka v zlúčeninách s nekovmi alebo polokovmi má oxidačné číslo +I (napr. v PH₃, HCl, GeH₄, N₂H₄). V zlúčeninách s veľmi málo elektronegatívnymi atómami kovov je oxidačné číslo vodíka –I (napr. v hydridoch LiH, CaH₂).
3. Atóm kyslíka má v zlúčeninách zvyčajne oxidačné číslo –II (napr. v H₂O, SO₄²⁻). Výnimkou je väzba s fluórom v O^{II}F₂ a prípad navzájom viazaných atómov kyslíka v peroxidoch (O₂)^{-II}, superoxidoch (O₂)^{-I} a ozonidoch (O₃)^{-I}.
4. Oxidačné číslo jednoatómového iónu sa rovná jeho nábojovému číslo – náboju v jednotkách *e* (napr. K⁺ má K^I, Ce⁴⁺ má Ce^{IV}).
5. V zlúčeninách neobsahujúcich vodík a kyslík sa oxidačné čísla priradujú podľa elektronegativity zúčastnených atómov: B^{III}F^{-I}₃, K^IN^VO^{-II}₃, (N^{-III}H^I₄)₂S^{VI}O^{-II}₄, a pod.
6. Pri tvorbe koordinačnej zlúčeniny sa spravidla nemení oxidačné číslo ani centrálného atómu, ani ligandov, napr. [Fe^{II}(H₂O)₆]SO₄·H₂O.

V prípade organických molekúl by vyšli oxidačné čísla atómov prvkov necelistvé, a preto sa nepriradujú, napr. v C₃H₈. V prípade väzby atómov rovnakého druhu sa vyjadruje oxidačné číslo celej viacatómovej skupiny, napr. H^I(N₃)^{-I} v azoimide, Na^I₂(S₅)^{-II}, v pentasulfide sodnom, K^I₂(S₂)^{IV}(O^{-II})₃, v tiosírane draselnom.

3. Skupinové názvy prvkov podľa dlhej formy periodickej tabuľky

skupina	názov	prvky
1. skupina	alkalické kovy	Li, Na, K, Rb, Cs, Fr
2. skupina	kovy alkalických zemín	Ca, Sr, Ba, Ra
3. skupina	prvky vzácnych zemín	Sc, Y, La + lantanoidy
	lantanoidy	Ce, Pr, Nd, Pm, Sm, Eu, Gd, Tb, Dy, Ho, Er, Tm, Yb, Lu
	aktinoidy	Th, Pa, U, Np, Pu, Am, Cm, Bk, Cf, Es, Fm, Md, No, Lr
3. – 12. skupina	prvky 1. prechodného radu	Sc, Ti, V, Cr, Mn, Fe, Co, Ni, Cu, Zn
	prvky 2. prechodného radu	Y, Zr, Nb, Mo, Tc, Ru, Rh, Pd, Ag, Cd
	prvky 3. prechodného radu	La, Hf, Ta, W, Re, Os, Ir, Pt, Au, Hg
8. – 10. skupina	podskupina železa	Fe, Co, Ni
	ľahké platinové kovy	Ru, Rh, Pd
	ťažké platinové kovy	Os, Ir, Pt
11. skupina	mincové kovy	Cu, Ag, Au
16. skupina	chalkogény	O, S, Se, Te, Po
17. skupina	halogény	F, Cl, Br, I, At
18. skupina	vzácne plyny	He, Ne, Ar, Kr, Xe, Rn

4. Názvy alotropických modifikácií prvkov

bór	B_{12} – dodekabór (tetragonálny bór),
uhlík	α -C(3D) – diamant, β -C(2D) – grafit (tuha, triv.), C_{60} – fullerén (triv.),
cín	α -Sn – sivý cín (triv.), β -Sn – biely cín (triv.),
fosfor	P_4 – tetrafosfor (biely fosfor, triv.), P(amorfny) – červený fosfor (triv.), P(2D) – čierny fosfor (triv.),
arzén	As_4 – tetraarzén (žltý arzén, triv.), As(2D) – sivý arzén (triv.),
antimón	Sb_4 – tetraantimón (žltý antimón), Sb(2D) – sivý antimón (triv.),
kyslík	O_2 – dikyslík, O_3 – ozón (triv.), trikyslík
síra	S_8 – cyklooktasíra, S_{16} – <i>katena</i> -16 síra
selén	Se_8 – cyklooktaselén (červený selén, triv.),

[0D – molekuly, 1D – jednorozmerné útvary (reťazce), 2D – dvojrozmerné útvary (vrstvy), 3D – trojrozmerný útvar (skelet).]

5. Hydridy

a) Triviálne názvy

CH_4 – metán	NH_3 – amoniak	H_2O – voda
C_2H_6 – etán	N_2H_4 – hydrazín	H_2O_2 – peroxid vodíka
C_2H_4 – etén	N_2H_2 – diimid	
C_2H_2 – etín	HN_3 – azoimid	

b) Halohenovodíky (pseudohalogenovodíky) typu HA: {slov. kmeň A} {o-} {vodík}

HF – fluorovodík,	HCl – chlorovodík,	HBr – bromovodík,	HI – jodovodík
HCN – kyanovodík,	HNCS – rodanovodík (triv.)		
Oxidované pseudohalogenovodíky sú:	$(CN)_2$ – dikyán (triv.),	$(NCS)_2$ – dirodán (triv.)	

c) Molekulové hydridy typu AH_n : {lat. kmeň A} {-án}

BH_3 – borán	CH_4 – metán (triv.)	NH_3 – amoniak (triv.)	H_2O – voda (triv.)
AlH_3 – alán	SiH_4 – silán	PH_3 – fosfán	H_2S – sulfán
	GeH_4 – germán	AsH_3 – arzán	H_2Se – selán
	SnH_4 – stannán	SbH_3 – stibán	H_2Te – telán
	PbH_4 – plumbán	BiH_3 – bizmután	H_2Po – polán

d) Dimérne molekulové hydridy typu AH_nAH_n : {di-} {lat. kmeň A} {-án}

$H_2AH_2AH_2$	AH_3AH_3	AH_2AH_2	AHAH
B_2H_6 – diborán	C_2H_6 – etán (triv.)	N_2H_4 – hydrazín (triv.)	H_2O_2 – peroxid vodíka (triv.)
	Si_2H_6 – disilán	P_2H_4 – difosfán	H_2S_2 – disulfán
Ga_2H_6 – galán	Ge_2H_6 – digermán	As_2H_4 – diarzán	H_2Se_2 – diselán
	Sn_2H_6 – distannán		H_2Te_2 – ditelán

e) Rady molekulových hydridov

B_nH_{2n+2} – polyborány: B_2H_6 – diborán, B_3H_8 – triborán, ...
 B_nH_{n+6} – *nido*borány, B_nH_m – *kloso*borány
 C_nH_{2n+2} – alkány: C_2H_6 – etán, C_3H_8 – *n*-propán, C_4H_{10} – *n*-bután, ...
 C_nH_{2n} – alkény: C_2H_4 – etén (etylén, triv.), ...
 C_nH_{2n-2} – alkíny: C_2H_2 – etín (acetylén, triv.), ...
 Si_nH_{2n+2} – polysilány: Si_2H_6 – disilán, Si_3H_8 – trisilán, ...
 H_2S_n – polysulfány: H_2S_2 – disulfán, H_2S_5 – pentasulfán, ...

f) Deriváty molekulových hydridov typu AH_nX_m : {počet} {substituent} {hydrid}

CH_3Cl – chlórmetán	NH_2Cl – chlóramin	OF_2 – fluorid kyslíka
CH_2Cl_2 – dichlórmetán	$NHCl_2$ – dichlóramin	O_2F_2 – difluorid dikyslíka
$CHCl_3$ – trichlórmetán (chloroform, triv.)	NH_2OH – hydroxylamin (triv.)	
CH_3CN – acetonitril (triv.)	NH_2CN – kyanamid (triv.)	
CF_3CH_3 – trifluóretán	N_2F_2 – difluórdiazén (triv.)	ClN_3 – chlóravid
	NCH_3NCH_3 – azometán (triv.)	
	P_2I_4 – tetrajóddifosfán	S_2F_2 – difluórdifosfán

g) Hydridokatióny typu $A_nH_m^{q+}$: {lat. kmeň A} {-ónium} {(q+)}

NH_4^+ – amónium (triv.)	H_3O^+ – oxónium	H_2F^+ – fluorónium
PH_4^+ – fosfónium	H_3S^+ – sulfónium	
AsH_4^+ – arzónium	H_3Se^+ – selenónium	
SbH_4^+ – stibónium	H_3Te^+ – telurónium	
$N_2H_5^+$ – hydrazónium (1+) (triv.)	$N_2H_6^{2+}$ – hydrazónium(2+) (triv.)	$CH_3OH_2^+$ – metanolium
Deriváty: $N(C_2H_5)_4^+$ – tetraetylamónium	$Sb(CH_3)_4^+$ – tetrametylstibónium	
$NH(C_2H_5)_3^+$ – trietylamónium	PPh_4^+ – tetrafenylfosfónium kde Ph = C_6H_5 – fenyl	

h) Hydridoanióny typu $A_nH_m^{q-}$: {hydrogen} {číslovka} {lat. kmeň A} {-id} {(q-)}

CH_3^- – metanid	NH_2^- – amid (triv.)	OH^- – hydroxid (triv.)
	NH_2^{2-} – imid (triv.)	SH^- – hydrogensulfid
	PH_2^- – dihydrogenfosfid	HO_2^- – hydrogenperoxid
HC_2^- – hydrogenacetylid		HF_2^- – hydrogendifluorid
N_3^- – azid (triv.)	$NHNH_2^-$ – hydrazid(1-)	HS_2^- – hydrogendisulfid
	NNH_2^{2-} – hydrazid(2-)	

i) Koordinačné hydridy typu $[AH_m]^{q-}$: {hydrido-} {slov. kmeň A} {-itan}

BH_4^- – hydridoboritan	AlH_4^- – hydridohlinitan; (hranatá zátvorka sa vynecháva)
---------------------------	--

6. Anióny a katióny

a) Jednoatómové anióny (elektronegatívne skupiny) typu A^{q-} : {angl. kmeň A} {-id}

B^{-III} – borid	C^{-IV} – karbid	N^{-III} – nitrid	O^{-II} – oxid	H^{-I} – hydrid
	Si^{-IV} – silicid	P^{-III} – fosfid	S^{-II} – sulfid	F^{-I} – fluorid
	Ge^{-IV} – germanid	As^{-III} – arzenid	Se^{-II} – selenid	Cl^{-I} – chlorid
	Sn^{-IV} – stannid	Sb^{-III} – <u>antimonid</u>	Te^{-II} – telurid	Br^{-I} – bromid
Au^{-I} – aurid	Pb^{-IV} – plumbid	Bi^{-III} – bizmutid	Po^{-II} – polonid	I^{-I} – jodid
				At^{-I} – astatid

b) Homoatómové anióny (elektronegatívne skupiny) typu A_n^{q-} : {počet} {angl. kmeň A} {-id}

$(C_2)^{-II}$ – acetylid (triv.)	$(C_3)^{-IV}$ – alylid (triv.)	$(N_3)^{-I}$ – azid (triv.)
$(O_2)^{-I}$ – hyperoxid (triv.)	$(O_2)^{-II}$ – peroxid (triv.)	$(O_3)^{-I}$ – ozonid (triv.)
$(S_2)^{-II}$ – disulfid	$(S_5)^{-II}$ – pentasulfid	$(S_n)^{-II}$ – polysulfid
$(I_3)^{-I}$ – trijodid	$(I_5)^{-I}$ – pentajodid	

c) Heteroatómové anióny typu ABC^{q-} : {...} {-id}

CN^- – kyanid (triv.)	NCO^- – kyanatan (triv.)	NCS^- – tiokyanatan (rodanid, triv.)
$(CN)_2^{2-}$ – kyánamid (triv.)	$N(CN)_2^-$ – dikyánamid	$C(CN)_3^-$ – trikyánmetanid

d) Valenčné prípony katiónov, oxidov, kyselín a solí

Ox. číslo	Katión	Oxid	Kyselina	Sol'
I	-ný	-ný	-ná	-nan
II	-natý	-natý	-natá	-natan
III	-itý	-itý	-itá	-itan
IV	-ičitý	-ičitý	ičitá	-ičitan
V	-ičný, -ečný	-ičný, -ečný	-ičná, -ečná	-ičnan, -ečnan
VI	-ový	-ový	-ová	-an
VII	-istý	-istý	-istá	-istan
VIII	-ičelý	-ičelý	-ičelá	-ičelan

f) Funkčné katión-skupiny (elektropozitívne skupiny) typu AO_n^{q+} : {lat. kmeň A} {-yl}

$(C^{IV}O)^{2+}$ – karbonyl	$(N^{III}O)^+$ – nitrozyl	$(O_2)^+$ – dioxygenyl	$(Cl^{III}O)^+$ – chlorozylyl
$(V^{III}O)^+$ – vanadylyl	$(N^{IV}O_2)^+$ – nitryl	$(S^{IV}O)^{2+}$ – tionyl	$(Cl^{V}O_2)^+$ – chloryl
$(V^{IV}O)^{2+}$ – vanadylyl(2+)	$(P^{V}O)^{3+}$ – fosforyl	$(S^{VI}O_2)^{2+}$ – sulfuryl	$(Cl^{VII}O_3)^+$ – perchloryl
	$(P^{VS})^{3+}$ – tiofosforyl	$(Se^{IV}O)^{2+}$ – seleninyl	$(U^{VI}O_2)^{2+}$ – uranyl
$(Cr^{VI}O_2)^{2+}$ – chromyl	$(P^{V}Se)^{3+}$ – selenofosforyl	$(Se^{VI}O_2)^{2+}$ – selenonyl	$(Np^{VI}O_2)^{2+}$ – neptunyl

7. Binárne zlúčeniny

a) Valenčné zlúčeniny typu A_mB_n :

{podstatné meno od elektronegatívnejšej slupiny B} {prídavné meno od elektropozitívnejšej skupiny A}

Napr.: CaH_2 – hydrid vápenatý	Li_3B – borid lítny	K_4C – karbid draselný
Ba_3N_2 – nitrid bárnatý	N_2O_5 – oxid dusičný	Na_2Se – selenid sodný
MgTe – telurid horečnatý	Cl_2O_7 – oxid chloristý	XeF_6 – fluorid xenónový
RuO_4 – oxid ruteničelý	P_4O_{10} – oxid fosforečný	Bi_2S_3 – sulfid bizmutitý
$\text{La}(\text{OH})_3$ – hydroxid lantanitý	$\text{Ba}(\text{NH}_2)_2$ – amid bárnatý	$\text{Cu}(\text{CN})_2$ – kyanid meďnatý
RbN_3 – azid rubídny	Na_2S_5 – pentafulfid sodný	KI_3 – trijodid draselný
BaO_2 – peroxid bárnatý	KO_3 – ozonid draselný	NaNCS – rodanid sodný
NH_4HS – hydrogensulfid amónny	SrHN – imid strontnatý	CaC_2 – acetylid vápenatý
$(\text{N}_2\text{H}_5)\text{Cl}$ – chlorid hydrazónia	PH_4I – jodid fosfónia	CS_2 – sírouhlík (triv.)
NOI – jodid nitrozylu	VOCl_2 – chlorid vanadylu (IV)	NO_2F – fluorid nitrilu
UO_2Br_2 – bromid uranylu	CrO_2Cl_2 – chlorid chromylu	$\text{SO}_2(\text{NH}_2)_2$ – amid sulfurylu
SOCl_2 – chlorid tionylu	$\text{SO}_2(\text{CH}_3)_2$ – sulfinyldimetán (dimetylsulfoxid triv.)	
COCl_2 – chlorid karbonylu (fosgén, triv.)	$\text{CO}(\text{NH}_2)_2$ – amid karbonylu (močovina, triv.)	

b) Nevalenčné zlúčeniny A_mB_n :

{podstatné meno od elektronegatívnejšej slupiny B} {genitív elektropozitívnejšej skupiny A}

Napr.: Fe_3C – karbid triželeza	FeC_3 – trikarbid železa	MgP_4 – tetrafosfid horčíka
LiAs – arzenid lítia	P_4S_3 – trisulfid tetrafosforu	S_4N_4 – tetranitrid tetrasíry

c) Intermetalické zlúčeniny A_mB_n : zapisujú sa v abecednom poradí prvkovNapr.: $\text{Ni}_5\text{Zn}_{21}$, $\text{Cu}_{31}\text{Sn}_8$, Ag_5Al_3

8. Ternárne a kvartérne zlúčeniny

Zlúčeniny typu ABCD... sa pomenúvajú ako binárne zlúčeniny, pričom kation-skupiny (A, B) a anión-skupiny (C, D) sa zapisujú v abecednom poradí značiek prvkov a vyslovujú v abecednom poradí výslovnosti značiek prvkov.

Napr. $\text{P}^{\text{V}}\text{Cl}_3\text{O}$ – chlorid-oxid fosforečný	KMgF_3 – fluorid draselno-horečnatý
$\text{BaNi}^{\text{II}}\text{O}_2$ – oxid bárnato-nikelnatý	$\text{Mn}^{\text{IV}}\text{Cl}_2\text{O}$ – chlorid-oxid manganičitý
$\text{NaNb}^{\text{V}}\text{O}_3$ – trioxid niobično-sodný	$\text{Cu}^{\text{II}}_2\text{CO}_3(\text{OH})_2$ – hydroxid-uhličitan meďnatý
$\text{AlK}^{\text{IV}}\text{Mn}^{\text{IV}}_2\text{O}_4(\text{OH})_4$ – tetrahydroxid-tetraoxid draselno-hlinito-dimanganičitý	
LiAlH_4 – tetrahydridohlinitan lítny	KBH_4 – tetrahydrihoboritan draselný

9. Kyseliny

Kyselina ionizuje za uvoľnenia protónu: $\text{HCl}(\text{g})$ je chlorovodík – neionizuje, ale $\text{HCl}(\text{aq})$ je kyselina chlorovodíková. Kyselina má kyslý vodík viazaný na elektronegatívny prvok (halogén, chalkogén, alebo dusík); napr. skupinu $-\text{OH}$, $-\text{SH}$, $-\text{FH}$, $-\text{CIH}$ a $-\text{NH}$ .a) (Pseudo) halogenvodíkové kyseliny typu AH : {kyselina} {halogénvodík} {-ová}

HF – kyselina fluorovodíková	HCl – kyselina chlorovodíková
HBr – kyselina bromovodíková	HI – kyselina jodovodíková
H_2S – kyselina sírovodíková	H_2Se – kyselina selenovodíková
HN_3 – kyselina azidovodíková (triv.)	HCN – kyselina kyanovodíková (triv.), vzorec H-NC
HOCN – kyselina kyanatá (triv.)	HONC – kyselina fulmínová (triv.)
HNCO – kyselina izokyanatá (triv.)	HSCN – kyselina izotiokyanatá (rodanovodíková, triv.)
HSeCN – kyselina selenokyanatá (triv.)	HNCS – kyselina tiokyanatá (triv.)

b) Halogénkomplexné kyseliny typu $\text{H}_n[\text{AF}_m]$:

{kyselina} {číslovka} {halogeno-} {slov. kmeň A} {-valenčná prípona A}

HBF_4 – kyselina tetrafluoridoboritá	H_3AlF_6 – kyselina hexafluoridohlinitá
H_2SiF_6 – kyselina hexafluoridokremičitá	HPF_6 – kyselina hexafluoridofosforečná
HSbCl_6 – kyselina hexachloridoanimoničná	$\text{H}_4[\text{Fe}(\text{CN})_6]$ – kyselina hexakyanidoželeznatanová

c) Oxidokyseliny typu H_nAO_m : {kyselina} {číslovka} {hydrogen-} {slov. kmeň A} {-valenčná prípona A}

Odvádzame ich od kyselinotvorného oxidu a vody. (Nižšie vyznačené oxidačné číslo stredového atómu sa v stechiometrických vzorcoch neuvádza.)

$\text{H}_3\text{B}^{\text{III}}\text{O}_3$ – kyselina trihydrogenboritá	$\text{H}_4\text{Si}^{\text{IV}}\text{O}_4$ – kyselina kremičitá
$\text{H}_2\text{C}^{\text{IV}}\text{O}_3$ – kyselina uhličitá	$\text{HN}^{\text{V}}\text{O}_3$ – kyselina dusičná
$\text{HN}^{\text{III}}\text{O}_2$ – kyselina dusitá	$\text{H}_3\text{As}^{\text{V}}\text{O}_4$ – kyselina trihydrogenarzeničná
$\text{H}_3\text{P}^{\text{V}}\text{O}_4$ – kyselina trihydrogenfosforečná	$\text{H}_2\text{S}^{\text{VI}}\text{O}_4$ – kyselina sírová
$\text{H}_2\text{S}^{\text{IV}}\text{O}_3$ – kyselina siričitá	$\text{H}_2\text{Se}^{\text{VI}}\text{O}_4$ – kyselina selénová
$\text{H}_2\text{Se}^{\text{IV}}\text{O}_3$ – kyselina seleničitá	$\text{HCl}^{\text{III}}\text{O}_2$ – kyselina chloritá
$\text{HCl}^{\text{I}}\text{O}$ – kyselina chlórna	$\text{HCl}^{\text{VII}}\text{O}_4$ – kyselina chloristá
$\text{HCl}^{\text{V}}\text{O}_3$ – kyselina chlorečná	$\text{H}_5\text{I}^{\text{VII}}\text{O}_6$ – kyselina pentahydrogenjodistá
$\text{HI}^{\text{VII}}\text{O}_4$ – kyselina hydrogenjodistá	$\text{H}_2\text{Te}^{\text{IV}}\text{O}_3$ – kyselina teluritá
$\text{HI}^{\text{V}}\text{O}_3$ – kyselina jodičná	$\text{H}_6\text{Te}^{\text{VI}}\text{O}_6$ – kyselina hexahydrogentelúrová
$\text{H}_2\text{Te}^{\text{VI}}\text{O}_4$ – kyselina dihydrogentelúrová	
$\text{H}_3\text{V}^{\text{V}}\text{O}_4$ – kyselina trihydrogenvanadičná	$\text{H}_2\text{Mn}^{\text{VI}}\text{O}_4$ – kyselina mangánová
$\text{H}_2\text{Cr}^{\text{VI}}\text{O}_4$ – kyselina chrómová	$\text{HMn}^{\text{VII}}\text{O}_4$ – kyselina manganistá
$\text{H}_2\text{Mo}^{\text{VI}}\text{O}_4$ – kyselina molybdénová	$\text{HTc}^{\text{VII}}\text{O}_4$ – kyselina technecistá
$\text{H}_2\text{Fe}^{\text{VI}}\text{O}_4$ – kyselina železová	$\text{HRe}^{\text{VII}}\text{O}_4$ – kyselina tetraoxorenistá
H_2NO_2 – kyselina nitroxylová	H_2SO_2 – kyselina sulfoxylová

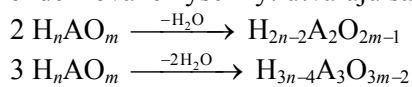
Zložitejšie situácie, kde treba poznať funkčný alebo štruktúrny vzorec:

H_3PO_2 – kyselina fosforná, správne $\text{P}^{\text{V}}(\text{H}^{-1})_2\text{O}(\text{OH})$ – kyselina hydrogendihydridodioxidofosforečná
H_3PO_3 – kyselina fosforitá, správne $\text{P}^{\text{V}}(\text{H}^{-1})\text{O}(\text{OH})_2$ – kyselina dihydrogenhydridotrioxidofosforečná
$\text{H}_3(\text{PS})^{\text{III}}\text{O}_3 = \text{P}^{\text{V}}\text{S}^{-\text{II}}(\text{OH})_3$ – kyselina tiosfosforečná, porovnaj s $\text{P}^{\text{V}}\text{O}(\text{OH})_3$ – kyselina fosforečná
$\text{H}_2(\text{S}_2)^{\text{II}}\text{O}_2 = \text{S}^{\text{IV}}\text{S}^{-\text{II}}(\text{OH})_2$ – kyselina tiosiričitá, porovnaj s $\text{S}^{\text{IV}}\text{O}(\text{OH})_2$ – kyselina siričitá
$\text{H}_2\text{C}^{\text{IV}}\text{S}_3 = \text{C}^{\text{IV}}\text{S}^{-\text{II}}(\text{SH})_2$ – kyselina tritiouhličitá, porovnaj s $\text{C}^{\text{IV}}\text{O}(\text{OH})_2$ – kyselina uhličitá
$\text{H}_2(\text{S}_2)^{\text{IV}}\text{O}_3 = \text{S}^{\text{VI}}\text{OS}^{-\text{II}}(\text{OH})_2$ – kyselina tiosírová, porovnaj s $\text{S}^{\text{VI}}\text{O}_2(\text{OH})_2$ – kyselina sírová
$\text{H}_2(\text{S}_2)^{\text{VI}}\text{O}_4 = \text{SO}(\text{OH})\cdot\text{SO}(\text{OH})$ – kyselina ditioničitá (väzba $\text{O}_2\text{S}-\text{SO}_2$)
$\text{H}_2(\text{S}_2)^{\text{X}}\text{O}_6 = \text{SO}_2(\text{OH})\cdot\text{SO}_2(\text{OH})$ – kyselina ditiónová (väzba $\text{O}_3\text{S}-\text{SO}_3$)
$\text{H}_2(\text{S}_4)^{\text{X}}\text{O}_6 = \text{S}^{\text{VI}}\text{O}_2(\text{OH})\cdot(\text{S}_2)^{-\text{II}}\cdot\text{S}^{\text{VI}}\text{O}_2(\text{OH})$ – kyselina tetratiónová (väzba $\text{O}_3\text{S}-\text{S}-\text{S}-\text{SO}_3$)
$\text{H}_2(\text{S}_6)^{\text{X}}\text{O}_6 = \text{S}^{\text{VI}}\text{O}_2(\text{OH})\cdot(\text{S}_4)^{-\text{II}}\cdot\text{S}^{\text{VI}}\text{O}_2(\text{OH})$ – kyselina hexatiónová (väzba $\text{O}_3\text{S}-\text{S}-\text{S}-\text{S}-\text{S}-\text{SO}_3$)

d) Peroxykyseliny obsahujúce peroxykupinu (O_2)^{-II}

$\text{H}_2\text{CO}_4 = \text{C}^{\text{IV}}\text{O}(\text{OH})(\text{OOH})$ – kyselina peroxyuhličitá
$\text{HNO}_3 = \text{N}^{\text{III}}\text{O}(\text{OOH})$ – kyselina peroxydusitá
$\text{HNO}_4 = \text{N}^{\text{V}}\text{O}_2(\text{OOH})$ – kyselina peroxydusičná
$\text{H}_3\text{PO}_5 = \text{P}^{\text{V}}\text{O}(\text{OH})_2(\text{OOH})$ – kyselina peroxyfosforečná
$\text{H}_2\text{SO}_5 = \text{S}^{\text{VI}}\text{O}_2(\text{OH})(\text{OOH})$ – kyselina peroxysírová
$\text{H}_2\text{S}_2\text{O}_8 = \text{S}^{\text{VI}}\text{O}_2(\text{OH})\cdot(\text{O}_2)^{-\text{II}}\cdot\text{S}^{\text{VI}}\text{O}_2(\text{OH})$ – kyselina peroxydisírová, (väzba $\text{O}_3\text{S}-\text{O}-\text{O}-\text{SO}_3$), porovnaj s kyselinou tetratiónovou
$\text{H}_4\text{P}_2\text{O}_8 = \text{P}^{\text{V}}\text{O}(\text{OH})_2\cdot(\text{O}_2)^{-\text{II}}\cdot\text{P}^{\text{V}}\text{O}(\text{OH})_2$ – kyselina peroxydifosforečná (väzba $\text{O}_3\text{P}-\text{O}-\text{O}-\text{PO}_3$)

e) Kondenzované kyseliny: utvárajú sa kondenzačnými reakciami typu

a vo všeobecnosti kondenzačnou reakciou typu $k \text{H}_n\text{AO}_m \xrightarrow{-(p-1)\text{H}_2\text{O}} \text{H}_n\cdot\text{A}_k\text{O}_m$. Napr.

$\text{H}_2\text{S}^{\text{IV}}_2\text{O}_5$ – kyselina disiričitá	$\text{H}_2\text{S}^{\text{VI}}_2\text{O}_7$ – kyselina disírová
$\text{H}_4\text{P}^{\text{V}}_2\text{O}_7$ – kyselina tetrahydrogendifosforečná	$\text{H}_5\text{P}^{\text{V}}_3\text{O}_{10}$ – kyselina pentahydrogentrifosforečná
$\text{H}_2\text{Cr}^{\text{VI}}_2\text{O}_7$ – kyselina dichrómová	$\text{H}_2\text{Cr}^{\text{VI}}_3\text{O}_{10}$ – kyselina trichrómová
$\text{H}_2\text{N}_2\text{O}_2 = \text{N}(\text{OH})\cdot\text{N}(\text{OH})$ – kyselina didusná	
$\text{H}_6\text{Mo}^{\text{VI}}_7\text{O}_{24}$ – kyselina hexahydrogenheptamolybdénová	

Predpony: *katena-* pre reťazec, *cyklo-* pre kruh, napr.

$\text{H}_3\text{P}_3\text{O}_9$ – kyselina <i>cyklo</i> -trihydrogenfosforečná
$\text{H}_4\text{P}_4\text{O}_{12}$ – kyselina <i>cyklo</i> -tetrahydrogentetrafosforečná
$\text{H}_6\text{P}_4\text{O}_{13}$ – kyselina <i>katena</i> -hexahydrogentetrafosforečná

10. Soli

a) Soli typu M_nX_m : {podstatné meno od zvyšku kyseliny X} {prídavné meno od katiónu kovu M}

$Cr_2(SO_4)_3$ – síran chromitý	$Fe(NO_3)_2$ – dusičnan železnatý
$NaHCO_3$ – hydrogenuhličitan sodný	NH_4HSO_4 – hydrogensíran amónny
K_2HPO_4 – hydrogenfosforečnan draselný	KH_2PO_4 – dihydrogenfosforečnan draselný
$Ca_2P_2O_7$ – difosforečnan vápenatý	$Ca(H_2P_2O_7)$ – dihydrogendifosforečnan vápenatý
$(H_3O)ClO_4$ – chloristan oxónia	Na_3AlF_6 – hexafluorohlinitan sodný (kryolit, triv.)
$Na_3B^{III}_3O_6$ – <i>cyklo</i> -triboritan sodný	

b) Solváty solí typu $M_nX_m \cdot S$: {číslovka} {solvát} {genitív podstatného mena od zvyšku kyseliny X} {genitív prídavného mena od katiónu kovu M}

$CaSO_4 \cdot 1/2H_2O$ – hemihydrát síranu vápenatého (sadra, triv.)
$AuCl_3 \cdot 2H_2O$ – dihydrát chloridu zlatitého
$Cu^{II}SO_4 \cdot 5H_2O$ – pentahydrát síranu meďnatého (modrá skalica, triv.)
$(NH_4)_2Fe^{II}(SO_4)_2 \cdot 6H_2O$ – hexahydrát síranu amónno-železnatého (Mohrova soľ, triv.)
$NH_4Fe^{III}(SO_4)_2 \cdot 12H_2O$ – dodekahydrát síranu amónno-železitého
$Na_2SO_4 \cdot 10H_2O$ – dekahydrát síranu sodného (Glauberova soľ, triv.)
$AlKFe^{II}(SO_4)_2 \cdot 12H_2O$ – dodekahydrát síranu draselno-hlinitého (kamenec hlinito-draselný, triv.)
$Na_2B_4O_7 \cdot 10H_2O = Na_2(B^{III}_4O_5(OH)_4)^{-II} \cdot 8H_2O$ – oktahydrát tetrahydroxo-pentaoxo-tetraboritanu disodného (bórax, triv.)

11. Deriváty oxidokyselín

Skupina –OH sa nahradzuje inou funkčnou skupinou, napr. –NH₂, –Cl, a pod.

$HSClO_3 = S^{VI}O_2Cl(OH)$ – kyselina chlorosírová

$HSO_3NH_2 = S^{VI}O_2(NH_2)(OH)$ – kyselina amidosírová

$NH(SO_3H)_2$ – kyselina imido-bis(sírová)

$N(SO_3H)_3$ – kyselina nitrido-tris(sírová)

$SO_2(NH_2)_2$ – diamid kyseliny sírovej

$(C_2H_5O)_3PO$ – trietyléster kyseliny fosforečnej